

– Jeg har gledet meg i dagevis. Du vet, da jeg var jentunge ble disse båtene flittig i brukt.

TÅLMODIG: – Det går ikke veldig fort, farten ligger vel i overkant av seks knop. Så noen ganger er det en tålmodighetsprøver, sier «Oster»-kaptein Atle Haukøy. Han har vært med siden skipet kom hjem til Bergen i 2000.

Fredag var 150 eldre invitert med på tur med de gamle fjordabåtene. Solveig Aasen (94) var en av dem.

MALENE INDREBØ-LANGLO
malene.indrebo-langlo@bt.no
foto ELIAS DAHLEN

«Dar kjem dampen, gamle dampen.

Tak på deg triskona å spring
Dar kjem dampen,
gamle dampen.

Plingelingelingelingeling».

Fat med Vestlandslefser og kaffekanner sendes rundt idet passasjerene stemmer i den gamle visesangen til ære for

fjordabåten D/S «Oster», som fra 1908 og frem til krigen gikk i rute mellom Bergen og strilelandet.

Barndomsminner

Fredag ettermiddag var rundt 150 eldre beboere på ulike sykehjem, brukere av hjemmesykepleie og dagsenter invitert om bord på de gamle fjordabåtene,

under helgens Fjordsteam-arrangement.

– Jeg har gledet meg til dette i flere dager.

Under et blått fleeceteppe, ikledd en sølvgrå boblejakke, speider Solveig Aasen (94) ut over Bergen.

Gravdal, Laksevåg, Damsgård, Verftet og Nordnesbadet. Som

bergenser i over 90 år, har Aasen minner eller bekjente fra alle stedene «Oster» passerer.

Båtene som en gang knyttet bygd og by sammen, er ikke like viktige i dag som før i tiden.

– Vi er oppvokst med disse båtene. Det var ikke slik som nå, hvor man har bilvei over alt. Men om det var denne båten, eller

«OVER DER»: Kari Aasen var fredag ettermiddag med moren Solveig Aasen på fjordabåten DS «Oster». – Ser du over der? Der ser du Gravdal, hvor du pleide å gå på tur med turgruppen din, sier hun.

HAVNEN FULL: Fredag var det duket for dag to av Fjordsteam. Arrangementet har som mål å fremme og bevare vestlandsk kystkultur, i form av blant annet gamle fjordabåter.

en annen båt vi satt på med, det husker jeg ikke.

Søskentur

Regndråpene preller av den gjenomsiktige regnponchoen til Tormod Dyngeland (84) fra Fana. – Litt regn skader ikke. Skal vi se noe, er det best å sitte her ute på dekk, sier han.

– Tenk før, da transporterte de alt mulig om bord på disse båtene. Det er flott at de har klart å sette dem i stand igjen. Søsteren Liv Dyngeland snur brorens rullestol mot rekken. Selv har hun snøret regnjakken godt igjen. – Det er kjekt å komme seg litt ut på sjøen. Det er faktisk første

Mange av de gamle har minner fra da båtene var i bruk, og har gledet seg i mange dager.

Eva Synnøve Steigen, frivillighetskoordinator

gang jeg er med «Oster» ut, selv om jeg har vært om bord en rekke ganger, sier hun.

Byssevafler

Inne i byssen kokes suppe, stekes vafler og kokes kaffe. – Hjemmelaget lapskaus, eller stormsuppe som vi kaller det. Matrosene har skrellet poteter og grønnsaker, så dette er lagarbeid, sier Ragnhild Bjørgaas. Hun er konen til maskinsjefen, og har vært en selvsagt del av dugnadsgruppen som har lagt ned tusenvis av timer for å genreise «Oster». – 60 liter suppe og rundt 200 vafler – bare i dag. Det blir nok til alle! sier hun.

FAKTA

Fjordsteam 2018

- 2. til 5. august.
- Fjordsteam er eid av Fjordabåtane, en sammenlutning av veteranskipene på Vestlandet.
- Det er syvende gang folkefesten arrangeres, og festivalen ble åpnet torsdag.
- Tidligere het arrangementet Nordsteam og ble avholdt i Bergen i Kulturåret 2000, og i 2005.
- I 2010 og 2015 ble Fjordsteam avholdt i Florø, og i 2012 i Stavanger og 2013 i Bergen.
- Folkefesten har tidligere hatt over 100.000 besøkende.
- Arrangementet har som mål å fremme og bevare vestlandsk kystkultur i form av fjordabåter, veteran-, skip- og biler, maskineri, teknikk og håndverk, og historiske demonstrasjoner.

Jeg har gledet meg til dette i flere dager.

Solveig Aasen

HILSEN «OSTER»: Når noen vinker fra land eller forbigående båter, hilser kaptein Atle Haukøy med den voldsomme dampfløyten.

SUPPER OG VAFLER: Tross det litt sure været, er det godt å varmt på byssekjøkkenet. Fra venstre Anna Tepstad, Torhild Brekk og Ragnhild Bjørgaas.

– Noen måtte vi oppmuntre til å delta, men de aller fleste var veldig positive til å bli med, sier frivillighetskoordinator Eva Synnøve Steigen. – Mange av de gamle har minner fra da båtene var i bruk, og har gledet seg i mange dager, sier hun. 81 år gamle Johan Herman Andersen benytter seg av dagtilbudet ved Kolstihagen sykehjem. Han synes det var et godt initiativ å ta turen ut på fjorden. – Jeg er født og oppvokst i Nordnesbakken, og selv om

jeg og min kone har bosatt oss i Fana, vil Nordnes alltid være «hjemme», sier han. – Under krigen ble vi flyktninger til Sogn, da min far nektet å melde seg inn i «rett» parti. Da vi flyttet hjem til Bergen ble jeg mobbet for sognedialekten. I dag snakker jeg kav bergensk, men kan slå over til sognedialekt når som helst. – Jeg husker fjordabåtene godt, og har hatt mange sjømenn i familien. Men det er vel neppe til å unngå som bergenser.

SLEKT: Maskinsjef Tor Johannes Bjørgaas' søster var gift med Liv og Tormod Dyngelands avdøde bror. – De giftet seg på Nesttun. Derfor kjenner vi hverandre godt, sier Liv.

UT PÅ FJORDEN: – Jeg har vært med på turer med disse gamle båtene før. Så da jeg hørte om turen, hev jeg meg med, sier Johan Herman Andersen.

«SAKTE, HALV, FULL»: Det går ikke fort. Likevel sto dampskipet «Oster» for en ny tidsregning for befolkningen i Modalen i 1908. – Før «Oster» var innbyggerne i Modalen vinterisolert et par måneder i året, fordi de andre fjordabåtene ikke klarte å bryte isen. «Oster», derimot, ble bygget som kombinert isbryter og rutebåt, forteller maskinsjef Tor Johannes Bjørgaas.

Flere av skipene på Bryggen har dramatiske forhistorier

De har opplevd industri, krig og turistnæring. Blant de 70 veteran-skipene som ligger ved Bryggen denne helgen er det mange historier

TRYGVE OPHEIM
trygve.opheim@bt.no
foto PAUL SIGVE AMUNDSEN

D/S «Thorolf» ligger fortøyd ved Zachariabryggen, etter en dramatisk innreise til veteranbåtfestivalen Fjordsteam. På vei mot Bergen gikk båten på grunn. Ulykken skjedde rett nord for Skjervehamn i Gulen tirsdag.

Vannet skvulper rundt skandinavia eldste tredampskip, og om bord durer den lille oljemotoren fornøyd.

Om bord er det stor aktivitet. Rogalendingen M/S «Margit» skal fortøyes ved siden av «Thorolf», og Liv Bergsagel kaster tykke rep over på dekket til Lars Inge Holen.

Med rutinerne håndbevegelser knyttes skipene fast, og vi får stige om bord på motorskipet som er blitt omgjort til fritidsbåt. – Når vi ligger til land kommer ofte folk bort og spør: «Hvilken lyd er dette?» Mange synes det er artig at vi tar vare på dampskipsarven, sier Bergsagel.

Sammen med familien har hun reist fra Stavanger for å ta del i dampbåtarrangementet. Under dekket på det 111 år gamle skipet er det innredet med hengekøyer og toalett.

– Det er kjempestas å eie en slik båt, sier Bergsagel.

På Bryggen har flere skuelystne trosset regnværet og samlet seg ved de mange veteran-skipene på kaien.

Rundt de historiske båtene kjører fritidsbåter med samme størrelse, og fra kaien kan man skimte hurtigbåten til Askøy og toppen av et cruiseskip på Bergen havn.

Sjøfarten har forandret seg, og det er også inventaret på det tidligere passasjerskipet D/S «Stord» et symbol på.

Under dekk har skipet en egen førsteklassealong og røykerom, utstyrt med en egen ringeklokke for rask oppvarming fra kelnere om bord.

Inne i maskinrommet bemaner tre menn den komplekse motoren. Bjørnar Lekven fyller på olje, mens maskinistene Tor Aksdal og Ingvald Ådland kontrollerer at alle instrumentene er riktig justert.

– Det er kjekt å kunne vise frem det vi holder på med, sier Ingvald Ådland. Han vært blant de frivillige på D/S «Stord» i åtte år – en hobby i pensjonisttilværelsen.

Etterspør unge frivillige

D/S «Stord I» ble brukt i rute-fart fra 1913 til 1969. Deretter ble båten brukt som hybel- og sosisenter for alkoholskadede krigsseilere frem til Veteranskipslaget Fjordabåten overtok «Stord I» i 1981.

Historien har også hatt tra-

giske innslag. Ved eksplosjonsulykken i Bergen i 1944 ble både styrehuset og deler av innredningen ødelagt, og den 20. mai 1987 ble den totalt utbrent etter at oppsto brann på skipet.

D/S «Stord» har vært under jevnlig restaurering siden, og maskinistene er bare noen av de mange frivillige som legger inn dugnadstimer på skipet.

De to maskinistene har likevel et lite savn.

– Vi skulle gjerne hatt litt flere unge som engasjerte seg. Mange har interessen, men for lite tid, sier han.

Her er noen av historiene:

D/S «Oster»: Krigsbytte

Skipet ble ferdigstilt i 1908, etter bestilling fra Modalen kommune, som ønsket et nytt passasjerskip som kunne bryte gjennom isen.

Dampskipet ble brukt til å frakte passasjerer helt frem til andre verdenskrig.

Under krigen ble skipet rekvirert av marinen og utrustet med en kanon. Forsvaret ble nødt til å forlate skipet under en krigsoperasjon, og det ble overtatt av tyskerne i 1940, og omdøpt til «Marder» (tysk for tyv).

Etter krigen gjennomgår ski-

pet flere restaureringer, og blir på ny brukt til å frakte passasjerer og siden trelast for Bergen sag og Trelast i Ølensvåg. I 1996 blir skipet overtatt av Nordhordland Veteranbåtlag, og skipet blir gjendøpt som «Oster».

D/S «Hestmanden»: Skadet

Ble bygget i Bergen i 1911, og ble utleid til britiske myndigheter under første verdenskrig. I 1945 ble «Hestmanden» brukt til å frakte forsyninger til Nord-Norge for å starte gjenoppbyggingen etter andre verdenskrig.

I krigen hadde skipet lidd store skader, og var helt frem til 70-tallet truet med opphogging.

I 1979 ble fartøyet kjøpt av Norsk Veteranskipsklub som begynte omfattende restaureringsarbeid.

M/S «Granvin»: Grunnstøtte

M/S «Granvin» ble bygget i 1931, og transporterte gods, passasjerer og biler rundt på fjordene på

Vestlandet. Under en snøstorm i 1933 grunnstøtte Granvin, og ble delvis liggende under vann. Skipet ble til slutt berget.

I 1940 ble båten nesten tatt av tyskerne da den ble angrepet av tyske styrker mens den flyttet norske soldater fra Kinsarvik til Granvin.

I 1988 kjøpte Veteranskipslaget Fjordabåten M/S «Granvin» for 800.000 kroner.

D/S «Stavenes»: Privat yacht

Christian Michelsen, som i sin tid var direktør i Nordre Bergenhus Amts Dampskibe, og som seinere ble statsminister, bestilte i 1902 byggingen av to dampskip. Det første ble levert i 1903 og døpt D/S «Gudvangen», mens det andre ble levert i 1904 og fikk navnet D/S «Stavenes».

Skipet ble brukt hovedsakelig i Sogn, og ble på 1930-tallet bygget om for å kunne frakte den voksende, norske biltrafikken.

Etter mange års drift som ferge, ble M/S «Stavenes» kjøpt av en engelskmann for å brukes som yacht. Skipet ble funnet i stort forfall, og ble kjøpt og reddet av Veteranskipslaget Stavenes.

Når vi ligger til land kommer ofte folk bort og spør: «Hvilken lyd er dette?» Mange synes det er artig at vi tar vare på dampskipsarven

Liv Bergsagel

STOR PÅGANG: Veteranbåtfestivalen Fjordsteam samler hundrevis av skuelystne. Flere av skipene som ligger fortøyd har dramatiske historier.